

روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران

مصوبات مجلس شورای اسلامی
مرجع تصویب: مجلس شورای اسلامی
شماره ویژه نامه: ۱۰۹۲

دوشنبه، ۲۳ مهر ۱۳۹۷

سال هفتاد و چهار شماره ۲۱۴۳۵

قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور

۱۶/۷/۱۳۹۷

شماره ۵۸۹۴۶/۸۴

حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر حسن روحانی

رئیس محترم جمهوری اسلامی ایران

عطف به نامه شماره ۸۱۸۶۱/۴۵۱۱۶ مورخ ۲۰/۷/۱۳۹۳ در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم (۱۲۳) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور مصوب جلسه علنی روز یکشنبه مورخ ۲۴/۱۰/۱۳۹۶ مجلس که با عنوان لایحه حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی به مجلس شورای اسلامی تقدیم و مطابق اصل یکصد و دوازدهم (۱۱۲) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شده است، به پیوست ابلاغ می‌شود.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی

۱۹/۷/۱۳۹۷

شماره ۹۵۲۷۵

وزارت جهاد کشاورزی

در اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به پیوست «قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور» که در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و چهارم دی ماه یک هزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۲۴/۶/۱۳۹۷ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام با تأیید تبصره یک ماده پنج موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد و طی نامه شماره ۵۸۹۴۶/۸۴ مورخ ۱۶/۷/۱۳۹۷ مجلس شورای اسلامی واصل گردیده، جهت اجرا ابلاغ می‌گردد.

رئیس جمهور - حسن روحانی

قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی کشور

ماده ۱- اصطلاحات به کاررفته در این قانون دارای تعاریف زیر می‌باشد:

الف - منابع ژنتیکی: هر نوع ماده ژنتیکی با منشأ گیاهی، جانوری یا ریزسازواره (میکرو ارگانیسم) که دارای واحدهای قابل توارث است و ارزش بالفعل یا بالقوه دارد.

ب - زیستگاه اصلی: مکان یا محلی که یک منبع ژنتیکی به طور طبیعی در آنجا یافت یا حفاظت می‌شود.

پ - خارج از زیستگاه اصلی: مکان یا محل یافت یا حفاظت یک منبع ژنتیکی در خارج از محل طبیعی پراکنش آن

ت - مجموعه: منابع ژنتیکی مربوط به یک‌گونه یا گونه‌های خویشاوند که جمع‌آوری و خارج از زیستگاه اصلی حفاظت می‌شوند.

ث - دسترسی: در اختیار گرفتن منابع ژنتیکی در داخل و یا خارج از زیستگاه طبیعی آنها به منظور تحقیق و یا استفاده از اجزای ژنتیکی آنها و یا استخراج مشتقات آنها

ج - فرآیند بهنژادی: فرآیندی که باعث تغییر ریخته ارثی و بروز ویژگی‌های جدید در موجودات زنده می‌گردد.

چ - دست‌ورزی ژنتیکی: آن دسته از فرآیندهای به‌نژادی که در سطح مولکولی و سلولی انجام می‌شود.

ح - بهره‌برداری: استفاده از منابع ژنتیکی به نحوی که منجر به فرسایش یا به مخاطره افتادن آنها نشود و مغایر قوانین و مقررات مربوط نباشد.

خ - بهره‌برداری ژنتیکی: استفاده از منابع ژنتیکی به منظور تولید هرگونه ماده زیستی مشتق از آنها و منابع ژنتیکی جدید

د - به‌نژادگر: شخص حقیقی یا حقوقی که یک رقم، نوع یا نژاد ژنتیکی را برای اولین بار به صورت قابل بهره‌برداری اصلاح یا کشف می‌کند و یا بهبود می‌بخشد.

ذ - حقوق به‌نژادگران: حقوق مالکیت فکری مرتبط با منابع ژنتیکی که به به‌نژادگران منابع ژنتیکی اعطاء می‌گردد.

ماده ۲- منابع ژنتیکی که در زیستگاه‌های اصلی یا در مجموعه‌های خارج از زیستگاه اصلی واقع در قلمرو سرزمینی و حاکمیت ملی جمهوری اسلامی ایران وجود دارند و یا آن دسته از منابع ژنتیکی که منشأ ایرانی دارند و در مراکز دولتی و یا غیردولتی خارج از کشور نگهداری می‌شوند و همچنین اطلاعات و دانش سنتی مربوط به منابع ژنتیکی، ذخیره ژنتیکی محسوب می‌شود و براساس مفاد این قانون قابل دسترسی و بهره‌برداری است.

تبصره - این ماده نافه حقوق مالکیت مادی افراد بر منابع ژنتیکی خود نیست.

ماده ۳- در اجرای مفاد این قانون وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست موظفند هر کدام با استفاده از امکانات جاری بدون گسترش ساختار تشکیلاتی و با سازماندهی تمامی واحدهای درون سازمانی موجود که در ذیل احکام این قانون قرار می‌گیرند، ساختاری مستقل و متناسب تا سطح معاون بالاترین مقام مسؤول دستگاه و با رعایت قوانین و مقررات مربوط تأسیس و حسب مورد به ترتیب امور منابع ژنتیکی کشاورزی اعم از حفاظت از ذخایر ژنتیکی و بانک ژن در محدوده امور مربوط به کشاورزی، باغبانی، جنگل، مرتع، بیابان، شیلات، دام، طیور، زنبورداری و خوراک دام و طیور و بیماری‌ها و آفات مرتبط با این موارد، منابع ژنتیکی پزشکی انسانی و منابع ژنتیکی حیات وحش را با شرح وظایف زیر مدیریت نمایند:

الف - شناسایی، نگهداری، ثبت، حفاظت، پایش و احیای منابع ژنتیکی و دانش سنتی مرتبط با آنها

ب - نظارت بر بهره‌برداری از منابع ژنتیکی و صدور مجوز بهره‌برداری ژنتیکی در دستگاه‌های مربوط

پ - استیفای حقوق ملی و صیانت از آن در سطح داخلی و بین‌المللی

ت - ارتقای آگاهی‌های عمومی و دانش تخصصی مربوط

ث - شناسایی عوامل تهدیدکننده، پیشگیری و به حداقل رساندن تهدیدهای متوجه منابع ژنتیکی

ج - حمایت و توسعه تحقیقات در زمینه‌های حفاظت، ثبت و بهره‌برداری پایدار از منابع ژنتیکی

تبصره - در اجرای این قانون مقام صلاحیت‌دار در مراجع و مجامع بین‌المللی جهت استیفای حقوق جمهوری اسلامی ایران توسط هیأت وزیران تعیین خواهد شد.

ماده ۴- به منظور سیاستگذاری اجرائی و انجام هماهنگی‌های لازم بین دستگاه‌های متولی موضوع ماده (۳) این قانون در حفاظت و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی و نیز اتخاذ تصمیم نهائی در مواردی که ارتباط قطعی موضوع به یکی از سه حوزه امور منابع ژنتیکی کشاورزی، منابع ژنتیکی پزشکی انسانی و منابع ژنتیکی حیات وحش مورد ابهام دستگاه‌های متولی قرار گیرد، شورای ملی منابع ژنتیکی کشور مرکب از وزیر جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، علوم، تحقیقات و فناوری، دادگستری و صنعت، معدن و تجارت، رئیس سازمان حفاظت محیط زیست و معاون علمی و فناوری رئیس جمهور تشکیل می‌شود.

تبصره ۱- مصوبات شورا با تصویب اکثریت وزیران عضو شورا و تأیید رئیس جمهور لازم‌الاجراء است.

تبصره ۲- محل استقرار دبیرخانه شورا، وزارت جهاد کشاورزی می‌باشد.

ماده ۵ - اشخاص حقیقی و حقوقی نمی‌توانند منابع ژنتیکی یا اجزای تشکیل‌دهنده آنها را به صورتی که در زیستگاه‌های طبیعی یافت و یا حفاظت می‌شوند و یا توسط کشاورزان و بهره‌برداران استفاده می‌شوند، تحت مالکیت فکری خود ثبت کنند.

تبصره ۱- منابع ژنتیکی با مشخصات جدید، بر اساس فرآیندهای به‌نژادی و دست‌ورزی ژنتیکی با رعایت مفاد این قانون و سایر قوانین مربوط به مالکیت فکری توسط نهادهای متولی موضوع ماده (۳) این قانون قابل ثبت بوده و این ثبت موجب مالکیت فکری می‌باشد.

تبصره ۲- ثبت ارقام گیاهی جدید مطابق قانون ثبت ارقام گیاهی و کنترل و گواهی بذر و نهال مصوب ۲۹/۴/۱۳۸۲ صورت می‌گیرد.

ماده ۶ - دسترسی به منابع ژنتیکی و بهره‌برداری از آن تابع آیین‌نامه اجرائی شرایط دسترسی و نحوه بهره‌برداری ژنتیکی است که توسط وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و جهاد دانشگاهی ظرف مدت سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون تهیه می‌شود و به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. آیین‌نامه اجرائی مذکور باید با رویکرد حفاظت از منابع ژنتیکی، تسهیل در امر پژوهش با اولویت پژوهشگران داخلی و رعایت حقوق عرفی جوامع محلی تنظیم شود.

ماده ۷- ایجاد هرگونه تعهد در خصوص منابع ژنتیکی و دانش سنتی مربوط به آن، توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی در برابر اشخاص حقیقی و حقوقی داخلی یا خارجی منوط به موافقت نهاد متولی مربوط است.

ماده ۸- رفتارهای زیر جرم است و حسب مورد مرتکب با حکم مراجع قضائی ذیصلاح به مجازات زیر محکوم می‌شود:

الف - دسترسی و بهره‌برداری ژنتیکی بدون رعایت مفاد این قانون و صادرات و خارج ساختن منابع ژنتیکی به منظور دسترسی و بهره‌برداری از منابع ژنتیکی بدون مجوز نهاد متولی مربوط، به ترتیب مستوجب یک یا چند نوع از مجازات‌های تعزیری درجه (۵) و (۶) قانون مجازات اسلامی است.

ب - هرگونه اقدام به فرسایش و یا تخریب عمدی و بدون مجوز منابع ژنتیکی و یا زیستگاه‌های آنها، مستوجب یک یا دو نوع از مجازات‌های درجه (۴) تعزیری قانون مجازات اسلامی است و چنانچه اقدامات صورت گرفته به صورت گسترده موجب آسیب و یا از بین رفتن منابع ژنتیکی گردد و امنیت ملی را در حوزه‌های اقتصادی، غذایی، زیست محیطی و دفاعی با مخاطره مواجه سازد مرتکب به حداکثر مجازات مقرر در این بند محکوم می‌شود. رهاسازی بدون مجوز نمونه‌های ژنتیکی بیگانه در صورتی که موجب فرسایش و یا تخریب منبع ژنتیکی و یا زیستگاه‌های آنها شود نیز مشمول حکم همین بند است.

تبصره - در همه موارد فوق مرتکب علاوه بر تحمل مجازات، مکلف به جبران خسارت وارده به منابع ژنتیکی به تشخیص کارشناس رسمی دادگستری یا خبره به انتخاب دادگاه می‌باشد. دادگاه می‌تواند در صورت امکان، اعاده به وضع سابق را به جای جبران خسارت مورد حکم قرار دهد.

ماده ۹- در ماده (۱۰) قانون نظام جامع دامپروری کشور مصوب ۷/۵/۱۳۸۸ عبارت «و منابع و مواد ژنتیکی مربوط» و همچنین تبصره (۲) آن حذف و عنوان تبصره (۲) ماده مذکور به (تبصره ۲) اصلاح می‌شود.

قانون فوق مشتمل بر نه ماده و هفت تبصره در جلسه علنی روز یکشنبه مورخ بیست و چهارم دی ماه یکهزار و سیصد و نود و شش مجلس شورای اسلامی تصویب شد و در تاریخ ۲۴/۶/۱۳۹۷ از سوی مجمع تشخیص مصلحت نظام با تأیید تبصره یک ماده پنج موافق با مصلحت نظام تشخیص داده شد.

رئیس مجلس شورای اسلامی - علی لاریجانی